

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ОСОБИСТОСТІ Й ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ**

Вірич С.О., Бабенко М.О.

(КП ДонНТУ, м. Красноармейськ, Україна,)

E-mail: tpm@krasn.dn.ua

Проблема формування професіоналізму особистості й діяльності майбутніх інженерів-механіків в умовах євроінтеграції до сьогодні не була предметом спеціальної наукової рефлексії, хоча деякі її аспекти значно актуалізувались останнім часом. Зокрема, досліджено: зміст, форми і методи організації професійної підготовки інженерних кадрів у вищих навчальних закладах; шляхи і способи їхньої предметної й соціально-психологічної адаптації до змінених умов професійної діяльності і сучасного ринку праці; особливості формування інженерного стилю мислення, а також професійної культури і компетентності майбутніх інженерів.

Рівень соціально-економічного розвитку України як суверенної держави здебільшого залежить від розкриття творчого потенціалу інженерних кадрів, оскільки нові умови господарювання потребують насамперед сформованості професіоналізму їхньої особистості і діяльності.

Вивчення наукової літератури засвідчило, що поняття «професіоналізм», незважаючи на своє досить широке вживання, не отримало належного наукового обґрунтування і здебільшого використовується в повсякденному розумінні. Проте на початку 90-х років минулого століття, через загострення проблем, пов'язаних з «утіканням інженерних мізків» і потребою прискореного їх відтворення і збереження, дослідження феномена «професіоналізм інженера» значно активізувалося, хоча й досі воно не має свого універсального визначення, що вказує не тільки

на багатогранність і складність цього феномена, але й на необхідність конкретизації сутності його визначення.

Здебільшого формування професіоналізму науковцями пов'язується з:

- яскравим виявом здібностей, глибокими й широкими знаннями в інженерній галузі, з нестандартним володінням уміннями, необхідними для успішного виконання функцій інженерної діяльності;

- зі сталою мотиваційно-емоційною зарядженістю на здійснення інженерної діяльності і на досягнення в ній унікального, неординарного результату;

- наявністю особистісно-професійних стандартів, що орієнтують на високу якість виконання діяльності, а також систему особистісних норм регуляції поведінки і взаємин, які роблять інженерів-професіоналів певним чином особистостями винятковими.

Загалом визначення категорії «професіоналізм інженера» зазнало цілої низки змін і сьогодні ствердилося в іпостасях своїх двоєдиних аспектів – особистісного і діяльнісного. Нерозривність цієї двоєдності пояснюється тим, що категорія «професіоналізм» повинна відображати професійні досягнення не тільки крізь призму досконалої системи вмінь і навичок (діяльнісний аспект), але й з погляду професійних якостей, здібностей, мотивації особистості (особистісний аспект), що повністю відповідає вимогам методологічного принципу єдності діяльності й особистості. Тому з позицій акмеологічного підходу професіоналізм майбутнього інженера-механіка предстає як особлива система, що розгортає свою сутність крізь єдність двох взаємопов'язаних підсистем: професіоналізму діяльності, під яким ми розуміємо кількісну характеристику суб'єкта інженерної праці, що відображає високу професійну кваліфікацію і компетентність, різноманітність ефективних професійних умінь і навичок, зокрема заснованих на творчих рішеннях, володіння сучасними алгоритмами й способами розв'язання професійних завдань, що дозволяє здійснити інженерну діяльність з високою і стабільною продуктивністю. По-друге,

професіоналізму особистості, під якою розуміємо якісну характеристику суб'єкта інженерної праці, що відображає високий рівень розвитку в нього інженерного стилю мислення й культури, професійно важливих й особистісно-ділових якостей, адекватний рівень домагань, а також мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на позитивне ставлення до обраної професії.

Саме це твердження дозволило у структурі професіоналізму майбутнього інженера-механіка виокремити такі провідні компоненти:

- інженерний стиль мислення, який є сукупністю методологічних ідей (як стійка, у певних теоретичних рамках, система норм, правил, що регулює формування технічних прийомів і їх аплікацію), якими інженер керується в ту або іншу епоху, що виявляється через логіко-технічне, системне і творче мислення;

- професійна компетентність, під якою розуміється інтегральна якість особистості майбутнього інженера-механіка, заснована на сукупності його знань і умінь (у складі фахової, інформаційної, комунікативної і соціальної компетенцій), необхідних для ефективного вирішення інженерних завдань;

- професійна культура, складовими якої є науково-гуманістичний світогляд, культура інженерної праці, духовність і моральність особистості;

- позитивне ставлення до обраної професії, засноване на відповідній мотивації інженерної діяльності, професійній усталеності та професійній спрямованості особистості.

Таке розведення дефініцій професіоналізму майбутнього інженера-механіка, є правомірним, особливо під час розв'язання практичних завдань, пов'язаних з його формуванням. Це дозволяє більш організовано здійснити означений процес, оскільки на його різних етапах якийсь із його видів може домінувати: з одного боку, інтенсивний розвиток умінь гальмуватиметься, якщо від його рівня будуть відставати відповідні йому психологічні професійно важливі якості; з іншого, – випереджальний розвиток професійно важливих якостей дозволить засвоїти нові вміння або підвищити

ефективність уже наявних; по-третє, так може тривати до того часу, доки не настане рівнева відповідність, їх гармонійне поєднання.

Формування професіоналізму майбутнього інженера-механіка здійснюється відповідно до:

- зміни всієї системи інженерної діяльності, її функцій та ієрархічної побудови, оскільки в ході вироблення відповідних трудових навичок відбувається формування особистості, її професійної компетентності і культури, розвивається специфічна система виконання розумових дій – інженерний стиль діяльності;

- зміни особистості суб'єкта, що виявляється як у зовнішніх виявах (моториці, мовленні, емоційності, формах спілкування), так і у формуванні елементів професійної культури та світогляду;

- зміни відповідних компонентів установки суб'єкта по відношенню до об'єкта інженерної діяльності, що виявляється в когнітивній сфері – у рівні поінформованості про нього, усвідомлення його значущості; в емоційній сфері – зацікавленості об'єктом, задоволеності від цього, незважаючи на труднощі, позитивному ставленні до інженерної професії; у практичній сфері – в усвідомленні своїх реальних можливостей у сфері інженерної діяльності.

1. Диференціація навчання у зарубіжних технічних ВНЗ // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: Зб. наук. пр. – 2005, № 3 – 4. – С.241-247.

2. Використання елементів дистанційної освіти у роботі із студентами заочної форми навчання //Вісник Черкаського національного університету: Зб. наук. пр. - Серія „Педагогічні науки”. – 2006. – Вип. 81. – С. 152-155.

3. Інноваційні підходи до організації навчального процесу студентів //Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського: Зб. наук. пр. – 2005. – № 3. – 4. – С. 227-235.